

Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om var ärenden om brott av vissa befattningshavare ska handläggas;

ÅFS 2014:16

Konsoliderad version

Konsoliderad version – senast ändrad genom ÅFS 2019:10

Åklagarmyndigheten föreskriver följande med stöd av 1 b § åklagarförordningen (2004:1265) och meddelar följande allmänna råd.

Tillämpningsområdet och definitioner

1 § Denna författning innehåller bestämmelser om var ärenden om brott av vissa befattningshavare, bl.a. ärenden om brott av poliser, åklagare, domare, statsråd och riksdagsledamöter, ska handläggas.

Författningen gäller även ärenden om brott för vilka endast penningböter kan följa. Bestämmelserna hindrar dock inte ett beslut om att utfärda ordningsbot. ÅFS 2019:10

2 § I författningen finns bestämmelser om

- ärenden om brott av poliser m.fl. i 6 §,
- ärenden som har samband med brottsutredande verksamhet utanför polisen i 7 §,
- ärenden om brott av åklagare m.fl. i 8–11 §§,
- ärenden om brott av domare i 12–14 §§,
- ärenden om brott av statsråd, riksdagens ombudsmän, justitiekanslern, riksdagsledamöter m.fl. i 15–18 §§ och
- ärenden om brott av medlemmar i Kungafamiljen i 19 §.

Vidare finns bestämmelser om

- var vissa ärenden inom Ekobrottsmyndighetens ansvarsområde ska handläggas i 20 §,
- hur s.k. blandärenden ska hanteras i 21 § och
- hanteringen av vissa ärenden utom kontorstid i 22 och 23 §§.

Ytterligare bestämmelser om handläggningen av ärenden utom kontorstid finns i Åklagarmyndighetens föreskrifter (ÅFS 2005:17) om åklagares jour- och beredskapstjänstgöring.

3 § Det som sägs i författningen om var ett ärende om brott ska handläggas ska även gälla andra brottmålsärenden, exempelvis ärenden om kontaktförbud.

4 § När det i författningen talas om ”brott i tjänsten” avses i förekommande fall även brott i uppdraget eller anställningen. I författningen används uttrycket ”brott i tjänsten” på samma sätt som motsvarande uttryck i 11 kap. 8 § och 13 kap. 3 § regeringsformen, 2 kap. 2 § och 3 kap. 3 § rättegångsbalken samt 13 kap. 24 § riksdagsordningen (2014:801).

5 § Vad som föreskrivs i författningen om ärenden om brott i tjänsten ska även gälla om en person som inte längre innehar en befattning har begått brottet innan han eller hon slutat sin anställning.

Tillämpningsområdet och definitioner

6 § Ärenden om brott av anställda inom polisen och andra ärenden om brott som avses i 2 och 4 §§ förordningen (2014:1106) om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare ska handläggas vid Särskilda åklagar-kammaren.

Allmänna råd

Enligt 11 § åklagarförordningen (2004:1265) får, som huvudregel, endast riksåklagaren, vice riksåklagaren, överåklagare, vice överåklagare, chefsåklagare och vice chefsåklagare handlägga frågor om ansvar för brott som anställda inom polisväsendet misstänks ha begått i samband med arbetet. Andra åklagare är sålunda inte behöriga att handlägga dessa ärenden. Alla åklagare får dock vidta åtgärder som inte utan olägenhet kan skjutas upp.

Förordningen om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare innehåller särskilda bestämmelser om polisens handläggning av vissa ärenden som gäller anställda inom polisen, vissa uppdragstagare vid Polismyndigheten och den som genomgår grundutbildning till polisman. Av förordningens 2 och 4 §§ följer att den gäller ärenden rörande de aktuella personkategorierna både vad avser felaktigt handlande i samband med arbetet och vad avser brott som inte har samband med arbetet. *ÅFS 2019:10*

7 § Ärenden om brott som har samband med brottsutredande verksamhet som bedrivs utanför polisen ska handläggas vid Särskilda åklagarkammaren.

Allmänna råd

Brottsutredande verksamhet kan bedrivas även utanför polisen. Sådan verksamhet bedrivs bl.a. vid Tullverket, Kustbevakningen och Skatteverket. I de fall en anmälan rör påståenden om brott i tjänsten av en brottsutredande befattningshavare utanför polisen och brottet har samband med myndighetens brottsutredande verksamhet följer det av bestämmelsen att ärendet ska handläggas vid Särskilda åklagarkammaren. Bestämmelsen är inte avsedd att tillämpas på ärenden om brott i tjänsten som har samband med annan verksamhet än den brottsutredande verksamheten vid aktuella myndigheter. Bestämmelsen är normalt heller inte tillämplig på ärenden om brott utanför tjänsten av brottsutredande personal vid de nämnda myndigheterna. Ärenden om brott mot tystnadsplikt och korruptionsbrott är dock exempel på brott utanför tjänsten som kan ha ett sådant samband med den brottsutredande verksamheten att bestämmelsen bör tillämpas. ÅFS 2019:10

Ärenden om brott av åklagare m.fl.

8 § Ärenden om brott av åklagare eller annan anställd inom åklagarväsendet ska, om inte annat följer av 9–11 §§, handläggas vid Särskilda åklagarkammaren.

Om förundersökning inleds ska riksåklagaren underrättas och hållas informerad om hur utredningen framskrider.

Om en anmälan om att åklagare har gjort sig skyldig till brott i tjänsten görs i samband med en begäran om överprövning, en begäran om att påskynda handläggningen eller ett påstående om jäv får den handläggas av den överåklagare eller vice överåklagare som handlägger ärendet om rättslig tillsyn, om det är uppenbart att förundersökning inte ska inledas.

9 § Ärenden om brott av åklagare eller annan anställd vid Särskilda åklagarkammaren ska handläggas av överåklagare eller vice överåklagare vid Utvecklingscentrum. Detsamma gäller ärenden om brott av polis eller annan anställd vid Avdelningen för särskilda utredningar vid Polismyndigheten.

Om förundersökning inleds i ett ärende om brott av åklagare eller annan anställd vid Särskilda åklagarkammaren ska riksåklagaren

underrättas och hållas informerad om hur utredningen framskrider. ÅFS 2019:10

10 § Ärenden om brott i tjänsten av åklagare eller annan anställd vid Utvecklingscentrum eller vid Huvudkontoret vid Ekobrottsmyndigheten ska handläggas av riksåklagaren om riksåklagaren inte bestämmer annat. ÅFS 2019:10

11 § Ärenden om brott av riksåklagaren eller den som utövar riksåklagarens tjänst ska överlämnas till riksåklagaren. Detsamma gäller ärenden om brott i tjänsten av åklagare eller andra anställda vid Åklagarmyndighetens huvudkontor.

Allmänna råd

Enligt 3 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken ska Högsta domstolen som första domstol ta upp mål på grund av brott som i utövningen av anställningen begåtts av riksåklagaren eller den som utövar detta ämbete. Det anses i första hand vara justitiekanslern som handlägger dessa ärenden som åklagare. Annan åklagare än riksåklagaren bör dock inte överlämna sådana ärenden till justitiekanslern.

Ärenden om brott av domare

12 § Ärenden om brott av domare ska, om annat inte följer av 13, 14 eller 20 §, handläggas vid Särskilda åklagarkammaren. ÅFS 2016:8

Allmänna råd

Bestämmelsen gäller domare i allmän domstol och förvaltningsdomstol, men även domare vid andra domstolar, t.ex. Arbetsdomstolen, Patent- och marknadsdomstolen, Patent- och marknadsöverdomstolen och Försvarsunderrättelsesdomstolen. Bestämmelsen gäller även nämndemän. Bestämmelsen gäller också ärenden om brott utanför tjänsten av justitieråd i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen. ÅFS 2016:8

13 § Ärenden om brott i tjänsten av domare i allmän underrätt, hovrättsdomare eller justitiesekreterare i Högsta domstolen ska handläggas av riksåklagaren.

Allmänna råd

Enligt 2 kap. 2 § första stycket rättegångsbalken ska hovrätt som första domstol ta upp mål om ansvar för brott i utövningen av tjänsten eller uppdraget som har begåtts av domare i allmän underrätt. Med allmän underrätt avses även Patent- och marknadsdomstolen. Bestämmelsen gäller även nämndemän. Enligt 7 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken är endast riksåklagaren allmän åklagare i nämnda mål. Annan åklagare är alltså inte behörig att handlägga ärenden om brott i tjänsten eller uppdraget av domare i allmän underrätt.

Enligt 3 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken ska Högsta domstolen som första domstol ta upp mål på grund av brott som i utövningen av anställningen eller uppdraget begåtts av hovrättsdomare eller justitiesekreterare i Högsta domstolen. Detta gäller även domare i Patent- och marknadsöverdomstolen, som är en del av Svea hovrätt. Bestämmelsen gäller även nämndemän. Enligt 7 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken är endast riksåklagaren allmän åklagare i Högsta domstolen. Annan åklagare är alltså inte behörig att handlägga ärenden om brott i tjänsten eller uppdraget av hovrättsdomare och justitiesekreterare i Högsta domstolen. *ÅFS 2016:8*

14 § Ärenden om brott i tjänsten av justitieråd, domare eller generaladvokat i Europeiska unionens domstol eller den som utövar ett sådant ämbete ska överlämnas till riksåklagaren. *ÅFS 2019:10*

Allmänna råd

Enligt 3 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken ska Högsta domstolen som första domstol ta upp mål på grund av brott som i utövningen av anställningen eller uppdraget begåtts av justitieråd eller domare eller generaladvokat i Europeiska unionens domstol eller den som utövar något av dessa ämbeten. Det framgår också av 11 kap. 8 § första stycket regeringsformen att åtal för brott i utövningen av en anställning som ledamot av Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen väcks i Högsta domstolen. Av 11 kap. 8 § tredje stycket regeringsformen följer att åtal för brott i tjänsten av justitieråd väcks av riksdagens ombudsman eller justitiekanslern. Allmän åklagare är alltså inte behörig att handlägga sådana ärenden. Det anses i första hand vara justitiekanslern som handlägger dessa ärenden som åklagare. Annan åklagare än riksåklagaren bör dock inte överlämna sådana ärenden till justitiekanslern. *ÅFS 2019:10*

Ärenden om brott av statsråd, riksdagens ombudsmän, justitiekanslern och riksdagsledamöter m.fl.

15 § Ärenden om brott i tjänsten av statsråd, någon av riksdagens ombudsmän, justitiekanslern eller den som utövar något av dessa ämbeten ska överlämnas till riksåklagaren. Detsamma gäller ärenden om brott i tjänsten av andra anställda vid Riksdagens ombudsmän eller Justitiekanslern. *ÅFS 2019:10*

Allmänna råd

Enligt 3 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken ska Högsta domstolen som första domstol ta upp mål på grund av brott som i utövningen av anställningen eller uppdraget begåtts av statsråd, någon av riksdagens ombudsmän, justitiekanslern eller den som utövar något av dessa ämbeten.

Det framgår av 13 kap. 3 § regeringsformen att åtal för brott i utövningen av statsrådstjänsten beslutas av konstitutionsutskottet och väcks i Högsta domstolen. Ärenden om brott i tjänsten av statsråd handläggs därför av konstitutionsutskottet. Annan åklagare än riksåklagaren bör dock inte överlämna sådana ärenden till utskottet.

Av 13 kap. 24 § riksdagsordningen framgår att åtal för brott begånget i utövningen av anställningen eller uppdraget som riksdagens ombudsman endast får beslutas av konstitutionsutskottet. Ärenden om brott i tjänsten av någon av riksdagens ombudsmän handläggs därför av konstitutionsutskottet. Annan åklagare än riksåklagaren bör dock inte överlämna sådana ärenden till utskottet.

Endast regeringen anses vara behörig att besluta om åtal för brott i tjänsten av justitiekanslern. Ärenden om brott i tjänsten av justitiekanslern handläggs därför av regeringen. Annan åklagare än riksåklagaren bör dock inte överlämna sådana ärenden till regeringen.

Allmän åklagare är alltså inte behörig att handlägga nämnda ärenden. *ÅFS 2019:10*

16 § Om inte annat följer av 20 § ska ärenden om brott utanför tjänsten av statsråd, någon av riksdagens ombudsmän eller justitiekanslern handläggas vid Särskilda åklagarkammaren. Riksenheten mot korruption ska dock handlägga ärenden om brott utanför tjänsten av statsråd om ärendet är av det slag som ska handläggas vid riksenheten.

Det som sagts i första stycket gäller även ärenden om brott utanför tjänsten av andra anställda vid Riksdagens ombudsmän och Justitiekanslern.

17 § Om inte annat följer av 20 § ska ärenden om brott av riksdagsledamöter, riksdagens talmän eller svenska ledamöter i Europaparlamentet handläggas vid Särskilda åklagarkammaren. Riksenheten mot korruption ska dock handlägga ärenden om brott av sådana ledamöter eller talmän om ärendet är av det slag som ska handläggas vid riksenheten. ÅFS 2019:10

18 § Ärenden om brott i tjänsten av en fullmäktig i Riksbanken, en ledamot av Riksbankens direktion, riksdagsstyrelsen, Valprövningsnämnden eller Riksdagens överklagandenämnd eller en av riksrevisorerna eller riksdagsdirektören ska överlämnas till riksåklagaren.

Allmänna råd

Enligt 13 kap. 24 § riksdagsordningen får åtal för brott begånget i utövningen av anställningen eller uppdraget av en fullmäktig i Riksbanken eller en ledamot av Riksbankens direktion, med vissa undantag, endast beslutas av riksdagens finansutskott. Ärenden om sådant brott handläggs därför av finansutskottet. Annan åklagare än riksåklagaren bör dock inte överlämna sådana ärenden till utskottet.

Det följer av 13 kap. 24 § riksdagsordningen att åtal för brott begånget i utövningen av anställningen eller uppdraget som ledamot av riksdagsstyrelsen, Valprövningsnämnden eller Riksdagens överklagandenämnd eller som riksrevisor eller riksdagsdirektör endast får beslutas av konstitutionsutskottet. Ärenden om sådant brott handläggs därför av konstitutionsutskottet. Annan åklagare än riksåklagaren bör dock inte överlämna sådana ärenden till utskottet. ÅFS 2019:10

Ärenden om brott av medlemmar av Kungafamiljen

19 § Ärenden om brott av en medlem av Kungafamiljen ska, om inte annat följer av andra stycket, handläggas av riksåklagaren. Om det är uppenbart att förundersökning inte ska inledas får dock ärendet handläggas av annan åklagare.

Ärenden om brott av en medlem av Kungafamiljen ska handläggas vid Ekobrottsmyndigheten om ärendet är av sådant slag att det ska handläggas där enligt 9 § förordningen (2015:744) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten. Riksåklagaren ska informeras om sådana

ärenden så snart det kan ske om det inte är uppenbart att förundersökning inte ska inledas. ÅFS 2016:8

Ärenden som ska handläggas av Ekobrottsmyndigheten

20 § Ärenden som enligt 9 § förordningen (2015:744) med instruktion för Ekobrottsmyndigheten ska handläggas av Ekobrottsmyndigheten ska, i stället för vad som sagts i 12, 16 och 17 §§, överlämnas till Ekobrottsmyndigheten. ÅFS 2019:10

Blandärenden

21 § Ärenden som rör brottsmisstankar som har samband med varandra och som enligt denna författning eller andra regler ska handläggas av olika instanser ska när det är möjligt delas upp och handläggas av respektive instans. Om en sådan uppdelning inte är möjlig eller om det är lämpligt ska handläggningen i stället ske samlat vid en instans.

Allmänna råd

Ärenden som rör en förundersökning, även om den rör flera misstänka personer, kan inte delas upp utan måste handläggas vid en instans. Ärenden som innehåller flera förundersökningar, oavsett om flera personer kan misstänkas, kan dock delas upp och handläggas vid olika instanser. Utgångspunkten bör vara att ärenden, när det är möjligt, delas upp och handläggs vid respektive ordinarie instans även om det finns ett samband mellan de olika delarna. Om det framstår som lämpligare i ett enskilt fall kan dock handläggningen i stället ske samlat vid en instans. Det kan vara fallet om det finns ett starkt samband mellan de olika delarna eller om ärendet till någon del hänger samman med en fråga om rättslig tillsyn över åklagare.

Om handläggningen ska ske samlat vid en instans ska ärendet i sin helhet handläggas vid Särskilda åklagarkammaren om ärendet till någon del ska handläggas där, av en överåklagare eller vice överåklagare om ärendet till någon del ska handläggas av en sådan åklagare eller av riksåklagaren om ärendet till någon del ska handläggas av riksåklagaren.

Handläggning utom kontorstid av ärenden som ska handläggas av eller överlämnas till riksåklagaren

22 § För fullgörande av åklagaruppgifter utom kontorstid rörande ärenden om brott som ska handläggas av riksåklagaren eller överlämnas till riksåklagaren enligt 10, 11, 13, 14, 15, 18 eller 19 §§ ska den åklagare vid Särskilda åklagarkammaren som har särskild beredskapstjänstgöring för ärenden om brott av anställda inom polis- och åklagarväsendet m.fl. kontaktas. Den åklagare som är avdelad för sådan beredskapstjänstgöring har rätt att fatta beslut på riksåklagarens vägnar i den utsträckning som handläggningen av ärendet kräver.

Handläggning utom kontorstid av ärenden som ska handläggas vid Utvecklingscentrum

23 § För fullgörande av åklagaruppgifter utom kontorstid rörande ärenden om brott som enligt 9 § ska handläggas vid Utvecklingscentrum ska ordinarie jouråklagare kontaktas. Den åklagare som är avdelad för sådan jourtjänstgöring har rätt att fatta beslut i den utsträckning som handläggningen av ärendet kräver. *ÅFS 2019:10*

Ikraftträdandebestämmelser:

ÅFS 2014:16

1. Denna författning träder i kraft den 1 januari 2015. Samtidigt upphör ÅFS 2006:12 att gälla.

2. En förundersökning ska handläggas enligt äldre föreskrifter om förundersökningen har inletts före denna författnings ikraftträdande.

ÅFS 2016:8

Denna författning träder i kraft den 1 januari 2017.

ÅFS 2019:10

Denna författning träder i kraft den 1 januari 2020.

(Tillsynsavdelningen)